

**МУНИЦИПАЛЬНОЕ КАЗЕННОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА № 1» с. п. КАХУН
УРВАНСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА КБР**

ОДОБРЕНА
на заседании МО учителей
начальных классов
МКОУ СОШ №1 с.п.Кахун
Протокол № 1 от 26.08.23 г

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора по
УВР МКОУ СОШ №1
с.п.Кахун Мокова З.А.
«28» августа 2023г.

УТВЕРЖДАЮ
Директор
МКОУ СОШ №1 с.п.Кахун
_____ / Ф.М.Понежева/
Приказ №76-ОД от 29.08.23г

*Календарно - тематическое планирование
по предмету
«Родной язык. (кабардино – черкесский)»
для 4 «А» класса
на 2023– 2024 учебный год*

*Составитель:
учитель начальных классов
Альботова З.П.*

ЗЫУБЗЫХУ ТХЫГЪЭ

«Адыгэбзэ» предметынкъэ рабочэ программэр зэхэлъхащ е 4- нэ классым щ1эс еджак1уэхэм папщ1э. Программэр зэхэгъэуващ Къардэн М.Л. и программэм ипкъ итк1э, ик1и хуок1уэ КъБР-м и щ1энныгъэ 1уэхухэмк1э и министерствэм къицтта программэм.

Адыгэбзэм бзэр фыгу щ1энным, ар шерыуэу, ІэкІуэльякІуэу къигъесэбэпыным гулъытэ, пш1э лей хуаш1у куэд щ1ауэ къогъуэгурлыкІуэ. Адыгэбзэм адыгэ лъэпкъыгъэр ехъумэ, лъэпкъым и гъаш1э гъуэгумрэ и тхыдэмрэ абы и пкъым хэпщауэ къыдокІуэк1, и Іуэхуш1афэ нэхъышхъэхэри лъэпкъыбзэм ехъумэ. Абы къыхэк1к1э адыгэбзэр егъэфІекІуэныр, щегъэджыныр ик1и зыужыныгъэ тэмэм егъэгъуэтыныр пэш1эдзэ классхэрщ щыщ1эдзэн хуейр.

Абы хуэдэу зэхэгъэуващ е - 4-нэ классыр адыгэбзэмк1э Къэхъун 1 – нэ курит еджап1эм зэрышылэжъэну программэр. Ар Къардэн М.Л. и «Адыгэбзэ» учебникым къигъэув Іуэхугъуэхэм тещ1ыхъауэ зэхэлъхащ, ик1и еджак1уэхэм тхэк1э тэмэмым фыгу щыхэгъэгъуэзэним теухуаш. Апхуэдэу щыщытк1э е-4-нэ классым япэ классхэм щаджахэм къытегъэзэжын хуейуэ щытщ. Программэм къегъэув еджак1уэхэм пэш1эдзэ класс псоми макъхэмрэ хъэрфхэмрэ ятеухуауэ лэжъыгъэхэр щагъээш1эн хуейуэ. Ар икъук1э мыхъэнэшхуэ зи1э лэжъыгъэш. Еджак1уэхэм бзэр щаджым деж, макъхэр, ахэр къызэрагъэльягъуэ хъэрфхэр, псальэхэр пычыгъуэк1эрэ макък1эрэ зэпкърахыу щытмэ, абыхэм псальэхэм я тхык1э тэмэмым, практикэм ипкъ итк1э, куэд хащ1ык1ынущ ик1и псальэ куэди щыуагъэншэу ятхыф хъунущ. Тхэк1э тэмэмым ящ1энным теухуауэ куэд хэтщ «Щы1эц1э», «Плъыфэц1э», «Ц1эпапщ1э», «Глагол», «Бжыгъэц1э» темэхэр зи псальцахъэу мы программэм къышыгъэльэгъуа материалхэми.

Псалтьэм и мыхъэнэм елэжынным Іуэхугъуэ куэд къегъэув е-4-нэ классым адыгэбзэр щаджк1э. Ахэр зи мыхъэнк1э зэгъунэгъу, зэпэш1эуэ щы1эц1э, плъыфэц1э, глаголхэр къэхъынырщ. Къэ1уэтэнэгъэ зэпхам псальэхэр къытрагъэзэжу къэмыхъыним хуегъэджэн, хуегъесэн хуейщ. Ц1эпапщ1эхэр щы1эц1эхэм я пэк1э къегъесэбэпыним теухуа лэжъыгъэхэр егъэк1уэк1ыпхъэш.

Тхэк1э тэмэмым щелэжьк1и грамматическэ материалыр щаджк1и Іэмал имы1эу еджак1уэхэм я бзэмрэ я зэхэш1ык1ымрэ зэгъэужын, я гъесэнэгъэр тэмэму унэт1ын хуейщ. А псори блэжъынимк1э урокым щагъэзащ1э лэжъыгъэхэр дэ1эпыкъуэгъу хъуэ щытын хуейщ.

Сыт хуэдэ лэжъыгъэ адыгэбзэмк1э ямыгъэзащ1ами, хуей щыхъум деж, еджак1уэхэм псальальэр къагъесэбэпыфу, ирилажъэфу есэн хуейщ.

4 классым щыдгъэзэш1ену лэжъыгъэхэм хэтщ псальэм и мыхъэнэр къыбгурзыгъауэ лэжъыгъэ, псальэм папщ1э, и мыхъэнэ дыдэмрэ и мыхъэнэ зэдзэк1амрэ къуигъаш1эу, псальэ зэгъунэгъухэр, зэпэш1эуэхэр къагъуэтыфу, псальэ зэлъэбжъэгъухэр къахутэфу, абыхэм префикс, суффикс зэмыл1эужыгъуэхэр пагъэувэурэ зэрахъуэк1ыу, псальэш1э къагъэхъуу.

Лексикэм теухуауэ ит лэжъыгъэхэм псальэхэр нэхъыбэу ящ1энным, ар къагъесэбэпыфынным, я гупсысэр иузэш1ынным имызакъуэу еджак1уэхэм псальэм и1э мыхъэнэмрэ абы и грамматическэ мыхъэнэмрэ зэхагъэк1ыфу есэнэгъэ ягъуэтыныр я къалэнщ.

Еджак1уэхэм я гупсысэр зэм псальэм къик1 мыхъэнэм, зэм псальэм къигъэльягъуэ грамматическэ щытык1эм хуэбунэт1мэ, абыхэм къигуры1уэу щ1адзэ а Іуэхугъуит1ыр зэрызэшхъэшык1ыр.

Псалтьэ лъэпкыгъуэхэр щаджым епхауэ псальэм и лексическе, и грамматико-орфографическе мыхъэнхэм зэрелэжын лэжыгъэу тхылтым итэм нэмыщи псальэр зэрызэхэт ЙыхъэхэмкIэ зэрызэрэпх, псальэр кызызэрыхъу щыкIэхэм теухуа лэжыгъэхэри къэлэжын хуейш.

КъэIуэтныгъэ зэпхам теухуауэ бзэр, абы гъашIэм мыхъэнэуэ щиIэр, тхыгъэм и темэмрэ гупсысэ нэхъышхъэ хэлъымрэ, тхыгъэр зэрыухуар (кызызэрыщIидзэр, Йыхъэ нэхъышхъэр, зэриухыр) къашIэфу, ятхыфу щытын хуейш. Зэгъусэуи езыр-езыруи изложенэ, сочиненэ зератхын план зэхалхъэфу, планым тету текстыр зэхагъэувэфу е-4-нэ классыр къаухыну программэм къегъэув.

Еплланэ гъэ еджэгъуэм хухэха разделхэмрэ темэхэмрэ.

Ипэ ит классхэм щаджахэм къытегъэзэжын. Макъхэмрэ хъэрфхэмрэ. Пычыгъуэмрэ ударенэмрэ.

Макъхэмрэ хъэрфхэмрэ. Пычыгъуэмрэ ударенэмрэ. Псалтьэм и зэхэлъык1эр. Лъабжьэ. К1эух. Зэхъуэк1а зэрыхъу префиксхэр. Псалтьэм и зэхэлъык1эр. Суффикс. Псалтьэпкъ. Псалтьэухам и пкъыгъуэ зэльэпкъэгъухэр.

Щы1эц1э.

Щы1эц1э унейхэмрэ зэдайхэмрэ. Щы1эц1эм и закъуэ бжыгъэмрэ куэд бжыгъэмрэ. Щы1эц1эхэр падежк1э зэхъуэк1а зэрыхъур. (склоненэ). Щы1эц1эхэм я склоненэ щык1ит1ыр: белджылы, мыбелджылы. Щы1эц1эхэм и закъуэ бжыгъэмрэ куэд бжыгъэмрэ я склоненэр. Падеж к1эуххэм я тхык1эр.

Послелог.

Послелогым и мыхъэнэр, абы и къэк1уэк1эр.

Плъыфэц1э.

Плъыфэц1эхэр бжыгъэк1э зэхъуэк1ын. Плъыфэц1эхэм падежк1э зэрызахъуэжыр. Зэгъусэу къэк1уа щы1эц1эмрэ плъыфэц1эмрэ я тхык1эр.

Ц1эпапщ1э.

Ц1эпапщ1эмк1э гуры1уэгъуэ. Щхъэ ц1эпапщ1эхэр. Еигъэ ц1эпапщ1эхэр. Зыгъэлъагъуэ ц1эпапщ1эхэр.

Глагол.

Глаголым теухуа гуры1уэгъуэ. Унафэ щыныгъэ глагол. Инфинитив. Глаголым и зэманхэр. Глаголым и щхъэхэр. Глаголхэм я спряженэ. Глагол префиксхэм теухуа гуры1уэныгъэ. Зэры-, щ1э-, мы-, ф1э-префиксхэм я тхык1эр. Псалтьэпкъым а-мрэ э-мрэ зэрышатх. Ц1эпапщ1эхэмрэ префиксхэмрэ.

Бжыгъэц1э.

Бжыгъэц1эмк1э гуры1уэгъуэ. Зэраж бжыгъэц1эхэр. Зэрызэк1элъык1уэ бжыгъэц1эхэр.

Зэджам къытегъэзэжын.

Алфавитыр, пычыгъуэр, ударенэр. Псалтьэм и зэхэлъык1эр. Макъ дэк1уашхэр. Макъзешхэр. Псалтьэухам и пкъыгъуэхэмрэ псальэр лъэпкъыгъуэхэмрэ.

Еплланэ гъэ еджэгъуэм и кIэм деж еджакIуэхэм ящIэн хуейхэмрэ яхузэфIэкIыпхъэмрэ.

ЯщIэн хуейхэр:

1.Щы1эц1эм бжыгъэк1э зэрызихъуэжыр. Щы1эц1эр падежк1э зэхъуэк1а зэрыхъур. Зы псальэм къыбгъэдэк1ыу адрес псалтьэм хуагъэув упшIэмкIэ а упшIэр зыхуагъэув псальэр зэрыт падежыр къашIэ зэрыхъур.

2. Щылэцлэмрэ плъыфэцлэмрэ щызэдэшлыгъум деж, абыхэм я бжыгъэр къагъельэгъуа зерыхъу щылэцлэмрэ. Щылэцлэм пыту ятх плъыфэцлэмрэ.

3. Щхъэ цэпапщлэхэм я къэхъуклэр.

4. Глаголым щхъэ, бжыгъэ, земанклэ зэрызэрихъуэжыр.

5 Предметхэм я бжыгъэ къэзыгъэльягъуэ псальэхэр (бжыгъэцлэмрэ). Щылэцлэм пыту ятх бжыгъэцлэмрэ.

6. Псалтьэхэм мыхъэнэ зэшхь, зэпэшлэуэ ялэнклэ зерыхъур. Щылэцлэм, плъыфэцлэм, глагол псальэхэм мыхъэнэ зэшхь, зэпэшлэуэ ялэу бзэм къызэрышыклуэр.

7. Псалтьэуха лэужыгъуэхэр, псальэухам и пкъыгъуэ нэхъышхъэхэр, етланэ пкъыгъуэхэр, псальэухам хэт псальэхэм яку дэль зэпхыныгъэр.

Яхузэфлэклихъэхэр:

1. Щыуагъэ хэмийту хъэтл дахэклэ къитетхыклын, псальэ 70-80 хъу тхыгъэхэр диктанту ятхын, пэжырытхэмклэ яджа хабзэхэм тещлыхъауэ.

2. Псалтьэухам къышыклуа псальэ зэллэпкъэгъуэхэр запятойклэ зэпэшлэхын.

3. Псалтьэр зэрызэхэт макъ, хъэрфклэ зэпкъырыхын.

4. Псалтьэр зэрызэхэтклэ зэпкъырыхын: псальэм и лъабжъэр, псальэ къызэрыхъу, зэхъуекла зерыхъу префикс, суффиксхэр, клэухыр къихэгъэклын.

5. Псалтьэр псальэ лъэпкъыгъуэклэ гъэбелджылын. Щылэцлэм, плъыфэцлэм я склоненэр, падежыр гъэбелджылын, ахэр зэрыйт бжыгъэр къэхутэн.

6. Глаголым и земаныр, бжыгъэр, зэрыйт щхъэр гъэбелджылын.

7. Псалтьэухар къызэрыгүэклэ дыдэу зэпкъырыхын, ар зыхуэдэр, абы и пкъыгъуэ нэхъышхъэхэмрэ етланэхэмрэ къихэгъэклын, ахэр зэрызэпхар упшлэклэрэ къэхутэн.

8. Псалтии 100-м нэс зыхэт тхыгъэр изложенэу тхын, еzym зэхэльхъа планым тету, езыхэм я гъашлэм къышыхъуа гуэрым таухуа хъыбар зэхэльхъэн.

9. Нэмыс хэлж зэрыпсэльэн хуейм къигъэув мурадхэм къезэгъыу зыгуэрым ельзлуу, фынклэ хуишлуу, къихуигъэгъуну ельзлуу, къригъэблагъэу, ехъэухъуу ятхын е жъэрызлуатэу къыжалэн, я лыхъыхэм, ныбжъэгъухэм письмо хуэтхын.

Урокым къышыцдгъэсэбэл Иэмалхэр:

- акъылым зегъэужын Иэмалхэр (развивающие игры);
- творческэ лэжыгъэхэр (творческие работы);
- лэжыгъэм епха луэхугъуэхэр зэрызыхагъэклэ упшлэхэр (проблемные вопросы);
 - тест лэжыгъэхэр (тестовые работы);
 - лэжыгъэ зэхэпща (интегрированные работы);
 - къэхутэныгъэ лэжыгъэхэр (поисковая работа).

Егъэджак1уэм къигъэсэбэл литературэ:

- Адыгэбзэ,4 класс, Къардэн М.Л., Налшык «Эльбрус»,2022гъ.
- Егъэджак1уэхэм папшлэ чэнджэшхэр, 4 класс, Зэхъуэхъу Лиуан, Налшык «Эльбрус» 2015гъ.
- Адыгэбзэмклэ карточкэхэр, 4 класс;

Еджак1уэхэм:

- Адыгэбзэ,4 класс, Къардэн М.Л., Налшык «Эльбрус»,2022гъ.

Щ1ЭНЫГЪЭ КУРСЫМ ТЕУХУАУЭ КЪЭДГЪЭСЭБЭП УЧЕБНЭ-МЕТОДИЧЕСКЭ ТХЫГЪЭХЭР

1. ПэшцIэдзэ классхэм папщIэ программэ.
2. Зэхъуэхъу Лиуан. Адыгэбзэ. 4 класс. КъБР-м Щ1ЭНЫГЪЭ ЙуэхумкIэ и министерствэм къицтлац. – Налшык: Эльбрус, 2010.
3. Зэхъуэхъу Лиуан. АдыгэбзэмкIэ карточкэхэр.
4. Зэхъуэхъу Лиуан Адыгэбзэр еплланэ классым. (ЕгъэджакIуэхэм папщIэ чэнджещхэр). Цыхубэ щ1ЭНЫГЪЭХЭМКIЭ Къэбэрдей-Балъкъэр республикэм и министерствэм къицтлац. ЕтIуанэ къыдэкIыгъуэ, щ1ыгъужауэ. – Налшык: Эльбрус.
5. Куликова Р.М., Керженцова А.В., Каскулова И.Х. Край - мой родной. Серия упражнений и заданий по русскому и кабардинскому языкам. ИПК ПРО КБГУ, кафедра дошкольного и школьного образования. – Нальчик: УП «Полиграфия» КБР, 2006.
6. Джаурджи Хь.З., Дзасэжь Хь.Е. Адыгэбзэ. I-II Йыхъэ. ІэщIагъэ щрагъягъуэт курыт еджапIэхэмрэ, школ, класс щхъэхуэхэу адыгэбзэ нэхъ кууэ зыджхэмрэ папщIэ учебник. Цыхубэ щ1ЭНЫГЪЭМКIЭ КъБР-м и министерствэм къицтлац. – Налшык: Эльбрус, 1995.
7. Зэхъуэхъу Л. Орфографическэ псальальэ. ЕджакIуэхэм папщIэ пособие. КъБАССР-м Цыхубэм щ1ЭНЫГЪЭ егъэгъуэтныимкIэ и министерствэм къицтлац. Еплланэ къыдэкIыгъуэ хэлэжжыхыужауэ. – Налшык: Эльбрус, 1980.
8. Багъ Н.А., Болий Т.Т. Диктантхэмрэ изложенэхэмрэ. Цыхубэм щ1ЭНЫГЪЭ егъэгъуэтныимкIэ КъБР-м и министерствэм къицтлац. – Налшык: Эльбрус, 1995.
9. Токъу Сарэ. АдыгэбзэмкIэ таблицэхэр. КъБР-м и Щ1ЭНЫГЪЭ ЙуэхухэмкIэ и министерствэм къицтлац. – Налшык: ОО «Книга», 2010.

**АДЫГЭБЗЭМКІЭ КАЛЕНДАРНЭ - ТЕМАТИЧЕСКЭ ПЛАН
(4 «А» класс, тхъемахуэм сыхь.2; гъэм сыхь.68 рэ.)**

№	Темэхэр	Сы хъэт бжы гъэр	Щек1уэ к1ыну зэманыр	Щек1уэ к1а зэманыр
1.	Макъхэмрэ хъэрфхэмрэ.	1	(1 четв.) 05.09	
2.	Пычыгъуэмрэ ударенэмрэ.	1	07.09	
3.	Пычыгъуэмрэ ударенэмрэ.	1	12.09	
4-5	Псалтьэр зэрызэхэт 1ыхъехэр. Лъабжъэр.	2	14.09 1909	
6-7	Псалтьэ къызэрыхъу префиксхэр.	2	21.09 26.09	
8-9	Псалтьэ къызэрыхъу суффиксхэр.	2	28.09 03.10	
10	Къызэрапшытэ диктант «Тыкуэныш1эм».	1	05.10	
11-12	Псалтьэр зэхъуэк1а зэрыхъу суффиксхэр.	2	10.10 12.10	
13	Псалтьэр зэхъуэк1а зэрыхъу префиксхэр.	1	17.10	
14	Къызэрапшытэ диктант «Бажэ шырхэр».	1	19.10	
15	Псалтьехам и пкыгъуэ зэльэпкъэгъухэр.	1	24.10	
16	Щы1эц1э унейхэмрэ зэдайхэмрэ.	1	26.10	
17-18	Щы1эц1эм и бжыгъэхэр.	2	(2 четв) 07.11- 09.11	
19	Щы1эц1эм и бжыгъэхэр.	1	14.11	
20	Щы1эц1эр падежк1а зэхъуэк1а зэрыхъур	1	16.11	
21	Къызэрапшытэ диктант «1уашхъемахуэ».	1	21.11	
22-23	Падеж к1эуххэм я тхык1эр.	2	23.11 28.11	
24	Послелогым и мыхъэнэр, абы и къэк1уэк1эр.	1	30.11	
25-26	Пльыфэц1эм и мыхъэнэр.	2	05.12 07.12	
27	Пльыфэц1э л1эужыгъуэхэр, абыхэм падежк1э зызэрахъуэжыр.	1	12.12	
28	Пльыфэц1э л1эужыгъуэхэр, абыхэм падежк1э зызэрахъуэжыр.	1	14.12	
29	Къызэрапшытэ диктант «Щ1ымахуэ пишэдджыжым»..	1	19.12	
30	Зэгъусэу къэк1уа щы1эц1эмрэ пльыфэц1эмрэ я тхык1эр.	1	21.12	
31	Ц1эпапш1эмк1э гуры1уэгъуэ.	1	26.12	
32	Ц1эпапш1эмк1э гуры1уэгъуэ.	1	28.12	

33- 34	Щхъэ цIэпапшIэхэр.	2	(3 четв.) 09.01- 11.01	
35- 36	Еигъэ цIэпапшIэхэр.	2	16.01- 18.01	
37	Зыгъэлъагъуэ цIэпапшIэхэр.	1	23.01	
38	Зыгъэлъагъуэ цIэпапшIэхэр.	1	25.01	
39	Глаголымк1э гурыIуэгъуэ.	1	30.01	
40- 41	Унафэ щЫныгъэ глагол.	2	01.02- 06.02	
42	Къызэрапшытэ диктант «Шыльэгу».	1	08.02	
43	Инфинитив.	1	13.02	
44	Инфинитив.	1	15.02.	
45- 46	Глаголым и зэманхэр.	2	20.02- 22.02	
47	Глаголым и щхъэхэр.	1	27.02	
48- 49	Япэ щхъэ.	2	29.02- 05.03	
50- 51	Ет1уанэ щхъэ.	2	07.03- 12.03	
52	Къызэрапшытэ диктант «Ди къэралым дропаг».	1	14.03	
53	Глаголым и спряженэр.	1	19.03	
54- 55	Глагол префиксхэмк1э гурыIуэгъуэ.	2	21.03- (4 четв.) 04.04	
56	Глагол префиксхэмк1э гурыIуэгъуэ.	1	09.04	
57	Къызэрапшытэ диктант «Гъатхэр къызэрлык1уар»	1	11.04	
58	Зэры- , щ1э - , мы - , ф1э – префиксхэм я тхык1эр.	1	16.04	
59	Псалтьепкым а-мрэ э-мрэ зэрыщатхыр.	1	18.04	
60- 61	БжыгъэцIэмк1э гурыIуэгъуэ.	2	23.04- 25.04	
62	Зэрабж бжыгъэцIэхэр.	1	30.04	
63	Изложенэ «Мы1эрысей тельыдже».	1	02.05	
64- 65	ЗэрызэкIэлъык1уэ бжыгъэцIэхэр.	2	07.05- 14.05	
66	Проект лэжьыгъэ.	1	16.05	
67	Зэджам кытегъэзэжын.	1	21.05	
68	Къызэрапшытэ диктант гъэ псом яджам тэухуауэ. «Мэз».	1	23.05	
69	Щыуагъэхэм елэжын	1	28.05	
70	Къэпшытэжын.	1	30.05	

